
OBJAWY RYZYKA DYSLEKSJI

Kończenie przez dziecko etapu edukacji przedszkolnej może rodzić w głowie jego rodziców pytania między innymi o to, jak poradzi ono sobie w szkole, oraz czy bez problemów będzie nabywało/doskonaliło umiejętności czytania i pisania. Aby znaleźć odpowiedź na te nurtujące kwestie, można zadać sobie jeszcze jedno pytanie: czy do tej pory rozwój mojego dziecka przebiegał harmonijnie? Udzielenie odpowiedzi z kolei na to pytanie wymaga znajomości między innymi symptomów, które mogą sygnalizować wystąpienie specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu (tzw. ryzyko dysleksji). O tym właśnie, na co należy zwrócić szczególną uwagę podczas obserwacji dziecka, w pierwszych latach jego życia, traktuje niniejszy artykuł.

„Termin ryzyko dysleksji oznacza zagrożenie wystąpienia trudności w czytaniu i pisaniu o specyficznym charakterze. Stosuje się go wobec dzieci w wieku poniemowlęcym i przedszkolnym wykazujących wybiórcze zaburzenia w rozwoju psychoruchowym, które mogą warunkować wystąpienie specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. Terminu tego używa się także w doniesieniu do uczniów klas I-II (najpóźniej w klasie III), którzy pomimo inteligencji w normie napotykać nasilone trudności w nauce czytania i pisania nieuwarunkowane schorzeniem neurologicznym, wadami narządów zmysłu lub brakiem właściwej opieki wychowawczej i dydaktycznej w domu oraz szkole.”¹

Ostateczna diagnoza dysleksji (trudności w czytaniu), dysortografii (trudności w poprawnym pisaniu) i/lub dysgrafii (trudności z opanowaniem właściwego poziomu graficznego pisma) może być sformułowana na przełomie okresu edukacji wczesnoszkolnej i przedmiotowego (klasa III/IV), wtedy, gdy trudności dziecka utrzymują się pomimo odpowiednich oddziaływań terapeutycznych. Diagnozę taką przeprowadza się w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Niezwykle ważnym aspektem jest jak najszybsza identyfikacja nieprawidłowości w rozwoju psychomotorycznym dzieci oraz odpowiednia pomoc mająca na celu minimalizację występujących trudności, jeszcze zanim dziecko podejmie naukę w szkole.

Nieprawidłowy przebieg ciąży, skomplikowany poród, wcześniactwo, urodzenie z zamartwicy, w złym stanie fizycznym (szczególnie, gdy dziecko osiąga poniżej

---

¹ Bogdanowicz Marta, *Ryzyko specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu: dysleksji, dysortografii i dysgrafii. Skala Ryzyka Dysleksji wraz z normami dla klas I i II*, Grupa Wydawnicza Harmonia, Gdańsk 2021, s. 50.

6 punktów w skali Apgar) to jedne z pierwszych czynników, które mogą wpłynąć na ryzyko wystąpienia u dziecka specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. Skłonności do dysleksji mogą być także dziedziczne. Wystąpienie tych trudności związane jest także z nieharmonijnym rozwojem psychomotorycznym dziecka, który przejawia się opóźnionym rozwojem funkcji wzrokowo-przestrzennych, słuchowo-językowych oraz motorycznych. Funkcje te biorą bowiem udział w realizacji złożonych czynności, takich jak czytanie i pisanie.

W poniższych tabelach przedstawiono symptomy ryzyka dysleksji w odniesieniu do przedziałów wiekowych dzieci. Listę objawów opracowała prof. zw. dr hab. Marta Bogdanowicz i opublikowała między innymi w książce pt. „Ryzyko specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu: dysleksji, dysortografii i dysgrafii. Skala Ryzyka Dysleksji wraz z normami dla klas I i II”:

Wiek niemowlęcy (1 rok życia)	
Motoryka duża – opóźniony lub nietypowy rozwój ruchowy	<p>Dziecko:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nie raczkuje lub mało raczkuje, ▪ ma trudności w utrzymywaniu równowagi w postawie siedzącej i stojącej, ▪ przejawia minimalne dysfunkcje neurologiczne, np.: <ul style="list-style-type: none"> – obniżony tonus mięśniowy, – asymetryczna pozycja ciała podczas leżenia i siedzenia, – obecność pierwotnych odruchów wrodzonych, które powinny zaniknąć do końca pierwszego roku życia.

Wiek poniemowlęcy (2-3 lata)	
Motoryka duża – opóźniony rozwój ruchowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dziecko ma trudności z utrzymaniem równowagi, automatyzacją chodu. Później zaczyna chodzić, biegać.
Motoryka mała – opóźniony rozwój motoryki rąk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dziecko jest mało zręczne manualnie, nieporadne w samoobsłudze (np. podczas mycia rąk, ubierania się, jedzenia, zapinania guzików), a także mało sprawne w zabawach manipulacyjnych (np. polegających na budowaniu z klocków).
Funkcje wzrokowe, koordynacja wzrokowo-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dziecko nie próbuje samo rysować, w wieku 2 lat nie potrafi naśladować rysowania linii, w wieku 2 lat 6 miesięcy nie potrafi

ruchowa – opóźnienie rozwoju grafomotorycznego	naśladować kierunku poziomego i pionowego linii, w wieku 3 lat nie umie narysować koła.
Funkcje słuchowo-językowe – opóźnienie rozwoju mowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dziecko później wypowiada pierwsze słowa (po 1 roku życia), proste zdania (po 2 roku życia) i zdania złożone (w wieku ponad 3 lat).

Wiek przedszkolny (3-5 lat)	
Motoryka duża – niska sprawność ruchowa w zakresie ruchów całego ciała	<p>Dziecko:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ słabo biega, ▪ ma kłopoty z utrzymaniem równowagi, np. podczas chodzenia po linii krawężnika, ▪ z trudem uczy się jeździć na rowerku trzykołowym, hulajnodze, ▪ jest niezdarne w ruchach, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych.
Motoryka mała - słaba sprawność ruchowa rąk	Dziecko przejawia trudności i niechęć do wykonywania czynności samoobsługowych (np. zapinania małych guzików, sznurowania butów), zabaw manipulacyjnych (np. nawlekanie koralików).
Funkcje wzrokowe	<p>Zaburzenia objawiają się m.in. w:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nieporadności w rysowaniu (forma rysunków jest prymitywna, ale bywa bogata treściowo, dziecko słownie uzupełnia braki w rysowaniu), ▪ trudności w składaniu według wzoru obrazków pociętych na części, mozaik, układaniu puzzli.
Koordinacja wzrokowo-ruchowa	<p>U dziecka obserwuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ trudności w budowaniu z klocków, ▪ niechęć do rysowania, rysunki są bardzo uproszczone, ▪ nieprawidłowy sposób trzymania ołówka w palcach podczas rysowania, co powoduje zbyt słabe lub zbyt mocne przyciskanie go, ▪ brak umiejętności rysowania: koła (3 lata), kwadratu i krzyża (4 lata), trójkąta i kwadratu opartego na kącie (5 lat).
Funkcje słuchowo-językowe	<p>W tym obszarze zaburzenia przejawiają się poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opóźniony rozwój mowy, ▪ nieprawidłową artykulację wielu głosek, ▪ trudności z wypowiedzianiem niezbyt złożonych wyrazów (częste „przekręcanie” wyrazów), wydłużony okres posługiwania się neologizmami,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ trudności z rozpoznawaniem i tworzeniem rymów i aliteracji, ▪ trudności z zapamiętywaniem i przypominaniem nazw (szczególnie sekwencji nazw, takich jak: pory dnia, nazwy posiłków), ▪ trudności z zapamiętywaniem krótkich wierszyków i piosenek, ▪ trudności z budowaniem wypowiedzi, ▪ używanie głównie równoważników zdań i zdań prostych, mały zasób słownictwa.
Lateralizacja	Brak przejawów preferencji jednej ręki.
Orientacja w lewej i prawej stronie schematu ciała i w przestrzeni	Dziecko z końcem wieku przedszkolnego nie umie wskazać prawej ręki (myli się).

Wczesne rozpoznanie zaburzeń i właściwa interwencja w postaci odpowiedniego oddziaływania mającego na celu wspieranie rozwoju psychoruchowego i usprawnianie funkcji rozwijających się z opóźnieniem (poprzez m.in. uczestnictwo w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, integracji sensorycznej, czy dodatkową pracę w domu) jest niezwykle ważna. Pozwoli nam to przede wszystkim zyskać czas na pokonanie lub zmniejszenie przejawianych przez dziecko trudności, i tym samym zapobiec wielu późniejszym niepowodzeniom szkolnym oraz towarzyszącym im zaburzeniom wtórnym (np. niskiej samoocenie, braku zaufania do siebie, zaburzeniom nerwicowym itp.).

Literatura:

Bogdanowicz Marta, *Ryzyko specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu: dysleksji, dysortografii i dysgrafii. Skala Ryzyka Dysleksji wraz z normami dla klas I i II*, Grupa Wydawnicza Harmonia, Gdańsk 2021.

Polskie Towarzystwo Dysleksji, <https://www.ptd.edu.pl/>

<https://dardysleksji.pl/blog/>

<http://martabogdanowicz.pl/>

Opracowała Ilona Ożóg